

SFÂNTUL AMBROZIE AL MEDIOLANULUI **Expunere la Evanghelia după Luca**

Introducere, traducere din limba latină și note de
Pr. lect. dr. Ilie MELNICIUC-PUICĂ
Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae”,
Universitatea „A.I. Cuza” Iași

Introducere

Lucrarea despre care facem referire în cele ce urmează poartă numele Expositio Evanghelii secundum Lucam, nume cu care a fost cunoscută încă din timpul Fericitului Augustin, ucenic al Sfântului Ambrozie al Milanului. Lucrarea este datată de patrologi între 386 și 388. Expunerea asupra Evangheliei după Luca cuprinde zece cărți, fiind redată în colecția Migne, Patrologia Latina, 15 (coll. 1527D-1850D), iar mai târziu în ediția critică bilingvă din colecția Sources Chrétiennes¹.

Dacă ar fi să evaluăm titlul lucrării în sine, am constata că nu toată Evanghelia după Luca este explicată în maniera specifică

¹ Ambroise de Milan, *Traité sur L'Évangile de S. Luc*, vol. I, traducere de G. Tissot, col. „Sources Chrétiennes”, vol. 45, Paris, Éditions du Cerf, 1956; Idem, *Traité sur L'Évangile de S. Luc*, vol. II, traducere de G. Tissot, col. „Sources Chrétiennes”, vol. 52, Paris, Éditions du Cerf, 1958. În limba română, dintre studiile referitoare la opera Sfântului Ambrozie al Milanului enumerăm: Nestor Vornicescu, *Viața și morala preotului după «De Officiis» a Sf. Ambrozie*, în „Biserica Ortodoxă Română”, an 1958, nr. 3-4; Mircea Nișcoveanu, *Învățătura Sf. Ambrozie despre Sfântul Dub*, în „Studii Teologice”, an 1964, nr. 7-8; Al. Moiseu, *Sfântul Ambrozie, păstor și îndrumător al vieții și trăirii creștinești*, în „Studii Teologice”, an 1974, nr. 3-4; Pr. prof. I.G. Coman, *Elemente ecumenice în orizontul istoric al Sfântului Ambrozie*, în „Ortodoxia”, an 1975, nr. 2; Idem, *Profil literar ambrozian*, în „Mitropolia Banatului”, an 1975, nr. 4-6; Idem, *Sfântul Vasile cel Mare adresează elogii Sf. Ambrozie al Milanului*, în „Studii Teologice”, an 1975, nr. 5-6; Dan Negrescu, *Viața creștină în secolul IV reflectată în versurile Sf. Ambrozie al Milanului*, în „Altarul Banatului”, an 1990, nr. 11-12; Drd. Ștefan Zară, *Viața Sfântului Ambrozie al Milanului în contextul religio-politic al secolului IV*, în „Glasul Bisericii”, an 2006, nr. 1-4.

părintelui din Milano (vechiul Mediolanum), ci există unele secvențe pe care le-a tratat în extenso, iar pe altele le-a omis. Expunerea în zece cărți a Evangheliei după Luca era o încercare temerară, prefațată doar de Omiliile cu caracter alegoric ale învățatului teolog Origen (care a trăit în 185-255 și a scris 39 de omilii la Luca) și urmată de cea a Sfântului Chiril al Alexandriei (care a trăit în 370-444 și a scris 156 de omilii la Luca), urmărind acoperirea nu doar a unei lacune exegetice la Noul Testament, cât mai ales scopul practic de confirmare a mesajului catehetic pentru neofiii din acea vreme.

Ca metodă de lucru, înțeleasă în sensul acelei vremi, putem afirma că adoptă metoda exegetică literală, de la care dezvoltă interpretarea alegorică, ajungând de multe ori la descoperirea unui sens mistagogic (anagogic) al Evangheliei după Luca. În scopul lărgirii universului cunoașterii creștine, Sfântul Ambrozie nu ezită să aplice metoda comparativă, prin privirea Sfintelor Evanghelii în manieră sinoptică, adică prin explicarea sumativă a textelor de la Matei și Luca. Fie că episcopul însuși sau un secretar al său a croit textul pe care îl avem în față, cert este că la baza lucrării au stat notițele exegetice folosite înaintea unei cuvântări în public, dezvoltate prin dese referiri la analogii pe baza cuvintelor sau ideilor teologice, mai ales din cartea Psalmilor regelui David.

Cele zece cărți sunt inegal alcătuite, tratând exhaustiv anumite elemente din Evanghelia a treia, iar altele în pasagere exprimări sau aluzii cu caracter deschis.

Cartea a IV-a tratează evenimente din viața publică a Mântuitorului, relatate în capitolele 4 și 5 ale Evangheliei după Luca. În cele 79 de subsecțiuni sunt expuse învățături folositoare creștinilor în raport cu ispitirea Mântuitorului, predica din Nazaret, vindicarea demonizatului din sinagogă și pescuirea minunată. Textul de mai jos este traducerea subsecțiunilor 43-68, care fac referire la evenimentele de după ispitirea Mântuitorului, până la pescuirea minunată.

Expunere la Evanghelia după Luca

Cartea a IV-a (Lc. 4, 14 – 5, 4)

43. „Și Iisus S-a întors, purtat de Duhul, în Galileea”.

În acest loc s-a împlinit profeția lui Isaia, care spune: „Pământul lui Zabulon și pământul lui Neftali, spre mare, dincolo de Iordan, Galileea neamurilor; Poporul care stătea în întuneric a văzut lumină mare și celor ce ședea în latura și în umbra morții lumină le-a răsărit”². Cine este marea lumină, dacă nu Hristos, Care „luminează pe tot omul, care vine în lume”³?

44. Apoi a primit cartea, pentru a arăta că El este Cel Care a vorbit prin profeți și a oprit blasfemiile necredincioșilor, care spun că este altul Dumnezeu Vechiului Testament și un altul al Noului Testament, sau [blasfemia altora] că Hristos Își are începutul odată cu nașterea din Fecioară: Cum Și-ar lua El începuturile din Fecioara, când încă înainte de Fecioara El vorbea?

45. „Duhul Domnului este peste Mine”⁴.

Vedeți Treimea împreună veșnică și întregă. Este Același Hristos, Scriptura ne spune că este Dumnezeu și Om, întreg ca om și ca Dumnezeu; El vorbește și despre Tatăl și despre Duhul Sfânt. Căci pe Sfântul Duh ni-L arată împreună lucrător, atunci când în chipul trupesc al unui porumbel coboară asupra lui Hristos, în momentul în care Fiul lui Dumnezeu era botezat în râu, când Tatăl vorbea din cer. Ce mărturie mai mare decât aceasta să căutăm când cu propriul glas El afirmă a fi Cel Care a vorbit prin prooroci? Primește ungerea cu untdelemn duhovnicesc și de o forță cerească, ca să spele sărăcia firii umane în comoara veșnică a Învierii, ca să zdrobească robia sufletului, să lumineze întunecimea sufletului, să anunțe anul Domnului, care se întinde peste timp fără sfârșit și nu va putea să ne întoarcă vremea lucrului, dar, care aduce oamenilor continuitatea recoltei și a odihnei. Și El S-a plecat atât de mult cu toate sarcinile, nedisprețuind nici măcar slujba cititorului, în timp ce noi, cei întinați,

²Is. 9, 1.

³In 1, 9.

⁴Lc. 4, 18.

cercetăm trupul Său și refuzăm să credem în dumnezeirea Sa, care trebuie să se vadă din faptele Sale minunate.

46. „Într-adevăr vă zic: nici un profet nu este bine primit în patria sa”⁵.

Nu este nici măcar jumătate din ostilitatea pe care o trădează: uitând de dragostea între compatrioți, ea servește cu ură crudă motivele de a iubi. În același timp, această armă, ca și vorbele, dovedește că așteptați în zadar binefacerea milei cerești, dacă râvniți roadele virtuții altora; căci Dumnezeu disprețuiește pe invidioși și întoarce minunile puterii Sale de la cei care urmăresc la alții binefacerile dumnezeiești. Faptele Domnului în Trupul Său sunt expresia dumnezeirii Sale și ceea ce are nevăzut ne este arătat prin ceea ce este vizibil⁶.

47. Nu fără motiv, așadar, Domnul Se dezvinovățește că nu a făcut minuni cu puterea Sa în patria Lui, ca să nu se creadă că dragostea de patrie trebuie să aibă pentru noi o valoare mică: nu putea să nu-și iubească concetățenii, odată ce iubea pe toți oamenii; ei sunt cei care, prin ura lor, au renunțat la această dragoste de patria Sa. Căci „dragostea nu este invidioasă, nu se trufeste”⁷. Și totuși, această patrie nu a fost exclusă de la binefacerile divine: Ce minune mai mare decât nașterea lui Hristos în ea? Vedeti ce răutăți aduce ura. Din cauza ei, această țară este găsită nedemnă de lucrarea Lui, ca cetățean în ea, după ce a avut cinstea ca Fiul lui Dumnezeu să Se fi născut în ea.

48. „Adevărat vă spun că multe văduve erau în zilele lui Ilie”⁸.

Aceste zile nu aparținuseră lui Ilie, dar în ele Ilie și-a împlinit lucrarea. Sau, mai bine zis, el făcea zi pentru cei care, datorită lucrărilor sale, vedeau lumina harului divin și se întorceau către Domnul. De aceea, cerul se deschidea când ei vedeau minunile veșnice și dumnezeiești și se închidea când era foamete din lipsa rodniceii cunoașterii lui Dumnezeu.

49. Dar despre aceasta am scris mai pe larg în lucrarea noastră despre văduve⁹.

⁵ Lc. 4, 24.

⁶ Rom. 1, 20.

⁷ I Cor. 13, 4.

⁸ Lc. 4, 25.

⁹ Ambrosius, *De viduis*, 16-20, în J.P. Migne, *Patrologia Latina*, 16, Paris, 1880, pp. 247-276.

„Și erau mulți leproși în zilele proorocului Elisei, dar nici unul nu a fost vindecat decât Neeman Sirianul”¹⁰.

E clar că acest cuvânt al Mântuitorului ne formează și ne îndeamnă să-L cinstim cu zel pe Dumnezeu: ne arată că nici unul nu a biruit și n-a scăpat din boala care-i slăbănogea trupul, dacă n-a căutat sănătatea cu un leac religios; nu celor care dorm li se dau binefacerile dumnezeiești, ci aceluia care sunt treji. Și printr-un exemplu și o comparație bine aleasă, aroganța compatrioților invidioși este afundată și se stabilește că faptele Domnului sunt în acord cu vechile Scripturi. În cărțile Regilor citim, într-adevăr, că un bărbat, pe nume Neeman, a fost, după cuvântul profetului, scăpat de urmele leprei¹¹; și totuși, mulți iudei erau mâncați de lepra trupului și de cea a sufletului: căci erau patru bărbați leproși, care, împinși de foame, au mers primii în tabăra regelui Siriei, ne spune istoria¹². De ce profetul nu-și îngrijea frații, nu-și îngrijea concetățenii, nu-i vindeca pe ai săi, atunci când vindeca pe străini, când vindeca pe cei care nu respectau Legea și nu împărtășeau aceeași credință? Nu-i decât pentru a arăta că vindecarea lor depinde de voință, nu de națiune, și că binefacerile dumnezeiești se dobândesc prin cereri și nu sunt acordate de dreptul nașterii. Învățați să cereți stăruitor ceea ce doriți să obțineți: de roadele binefacerilor divine nu se împărtășesc oamenii indiferenți.

50. Dar, deși această simplă prezentare poate forma înclinații morale, farmecul tainei nu rămâne ascuns. După cum cele ce urmează se nasc din ceea ce le preced, tot astfel ceea ce precedă este confirmat prin ceea ce urmează. Am spus, în altă carte, că această văduvă la care a fost trimis Ilie prefigura Biserica. Se cuvine ca poporul să vină după Biserică. Acest popor adunat dintre străini, acest popor altădată lepros, acest popor altădată întinat de noroi, înainte de a fi botezat în râul tainic, chiar acest popor, după Taina Botezului, spălat de murdăria trupului și a sufletului, începe să fie nu numai fără lepră, dar chiar feciorelnic, „fără pată sau zbârcitură”¹³. Adevărat este cuvântul care l-a descris pe Neeman mare în ochii stăpânului său, cu o ținută admirabilă, pentru că în el s-a întruchipat chipul mântuirii,

¹⁰ Lc. 4, 27.

¹¹ Cf. IV Rg. 5, 14.

¹² Cf. IV Rg. 7, 3.

¹³ Efes. 5, 27.

care va veni pentru neamuri. Sfaturile unei slujnice sfinte, care după destrămarea țării sale căzuse prizonieră în puterea dușmanului, l-au avertizat să aștepte de la un profet mântuirea sa; el s-a vindecat nu prin ordinul unui rege pământesc, ci printr-o dărnicie a milei cerești.

51. De ce i-a fost prescris acest număr miraculos de afundări? De ce a fost ales râul Iordan? „Au doară Abana și Farfar, râurile Damascului, nu sunt ele mai bune decât toate apele lui Israel?”¹⁴ Dar în glumă le-a dat întâietatea, după cugetare a ales Iordanul: căci furia nu atinge cu nimic taina, credința o cunoaște. Învățați binefacerile botezului mântuitor: lepros, când se cufundă, credincios, când iese. Recunoașteți chipul tainei spirituale: cerem vindecare pentru trup și primim pentru suflet. Spălând trupul, ne curățim, de fapt, sufletul. Văd că lepra trupului n-a fost curățată mai mult decât cea a sufletului, pentru că după acest botez, curățat de murdăria vechii sale rătăcirii, spune că nu mai vrea să ofere zeilor străini jertfe, pe care promite că I le va da Domnului.

52. Învățați, de asemenea, legea virtuții, care este mai importantă: și-a arătat credința cel care a refuzat darurile. Învățați la îndoita școală a vorbelor și a faptelor ceea ce trebuie învățat. Aveți poruncile Domnului, exemplul profetului: primiți în mod dezinteresat, dați la fel¹⁵; nu vă vindeți darul, ci oferiți-l; harul lui Dumnezeu nu trebuie să fie cântărit și calculat, iar în taine preotul nu trebuie să caute să se îmbogățească, ci să slujească.

53. Totuși, nu este de ajuns să nu căutați voi înșivă câștigul: trebuie să strângeți mâinile slujitorilor voștri. Nu vi s-a cerut să vă păstrați singuri curați și fără pată; căci apostolul nu a zis: „Păstrează-te curat!”¹⁶ doar tu, ci „Păstrați-vă curați între voi!”. Se cere nu doar curăția noastră, în baza unui astfel de schimb, ci și cea a casei noastre; se cere ca „episcopul să fie fără de prihană, [...] bine chivernisind casa lui, având copiii ascultători, cu toată bună-cuviința. Căci dacă cineva nu știe să-și chivernisească casa sa, cum va avea grijă de Biserică?”¹⁷.

Educați-vă slujirea, convingeți-o, supravegheați-o și, dacă un servitor vă înșală – nu exclude ceea ce este posibil la un om –, dacă l-ați

¹⁴ IV Rg. 5, 12.

¹⁵ Cf. Mt. 10, 8.

¹⁶ I Tim. 5, 22.

¹⁷ I Tim. 3, 2.4-5.

prins, dați-l afară, după exemplul profetului. Răsplata rușinoasă este repede urmată de lepră și banul prost dobândit murdărește trupul și sufletul. Ai primit bani, s-a spus, și îți vei lua un câmp, o vie și o livadă de măslini și turme; și lepra lui Neeman se va prinde de tine și de urmașii tăi pentru totdeauna. Priviți cum fapta tatălui aduce osândă asupra unui întreg șir de moștenitori; căci este o greșală de neiertat să vinzi tainele, iar harul divin face să rămână răzbu-narea asupra urmașilor. La fel de bine, „moabiții” și alții „nu vor intra până la al treilea și al patrulea neam”¹⁸; cu alte cuvinte, ca să interpretăm pur și simplu, până ce vina strămoșilor va fi fost ștearsă de mai multe generații succesive.

54. Dar văzând cum cei care au păcătuit față de Dumnezeu prin rătăcirea idolatriei sunt înlănțuiți până la al patrulea neam, mai aspră pare, cu siguranță, osânda cu care autoritatea profetului lovește pentru totdeauna pe urmașii lui Ghiezi, din cauza poftei sale nemăsurate, mai ales că Domnul nostru Iisus Hristos a dat tuturor, prin re-nașterea botezului, ștergerea păcatelor; dacă ne gândim numai la moștenirea patimilor mai degrabă, decât la cea a speciei: așa cum cei care sunt fiii legământului sunt socotiți ca neam bun, tot așa cei care sunt fiii greșelii sunt judecați ca neam rău. Căci iudeii au drept tată pe diavolul¹⁹, din care ei descind nu după trup, ci prin nelegiu-irile lor. Astfel, toți cei cu poftă pătimase, toți avarii au lepra lui Ghiezi odată cu bogățiile lor și prin bunurile rău dobândite au strâns mai puțin un tezaur de bogății, cât mai degrabă o comoară de fărădelegi pentru chinul veșnic și o scurtă întrebuințare. În timp ce bogățiile sunt trecătoare, pedeapsa este fără sfârșit, pentru că nici avarul, nici bețivul, nici slujitorul la idoli nu va moșteni Împărăția lui Dumnezeu²⁰.

55. „Și toți, în sinagogă, auzind acestea, s-au umplut de mânie. Și sculându-se, L-au scos afară din cetate”²¹.

Sacrilegiul iudeilor, care cu mult înainte de venirea Domnului a fost prezis de profeți – și într-un verset al psalmilor El arătase ce va suferi când va fi în trup: „Răsplătit-au mie rele pentru bune”²² –, în

¹⁸ Deut. 23, 3.8.

¹⁹ Cf. In 8, 44.

²⁰ Cf. I Cor. 6, 9-10.

²¹ Lc. 4, 28-29.

²² Ps. 34, 11.

Evangelhie își arată împlinirea. Atunci, cu adevărat când El răs-pândea binefaceri prin popor, ei Îl împrôșcau cu ocări. Nu-i surprin-zător că au pierdut mântuirea, izgonindu-L din pământul lor pe Mân-tuitor. Domnul Se potrivește după ei: i-a învățat, prin exemplul Său, pe apostoli cum să se facă tuturor toate; nu îndepărtează bunele voințe, nici nu constrânge pe îndărătnici; nu Se opune când este iz-gonit, nici nu lipsește când este chemat. Astfel, în altă parte, unde gherghesenii nu puteau suferi minunile Lui, i-a părăsit ca pe niște infirmi și nerecunoscători²³.

56. În același timp, înțelegeți că Patima Sa în trupul Lui n-a fost constrângătoare, ci de bună voie; n-a fost prins de iudei, ci li S-a oferit. Când vrea, este prins, când vrea, cade; când vrea, este răs-tignit, când vrea, nimic nu-L oprește. Aici S-a suit în vârful muntelui pentru a fi aruncat; și iată că trece prin mijlocul lor, scăpând ime-diat sau umplând de stupeoare sufletele celor furioși, căci nu venise ceasul Patimii Sale. Și chiar i-ar fi plăcut mai mult să-i mai vindece pe evrei, decât să îi piardă, pentru ca rezultatul fără efect al furiei lor să-i facă să renunțe să dorească ceea ce nu puteau împlini. Îl vedem, așadar, acționând aici prin dumnezeirea Sa și acolo prins de bunăvoie: Cum ar fi putut fi, oare, prins de careva, El, pe Care mulțimea nu L-a putut (cu)prinde? Dar nu a vrut ca sacrilegiul să fie fapta unui număr mare, pentru a face să cadă răstignirea asupra autorilor crimei îngrozitoare. El va fi răstignit de câțiva, dar va muri pentru întreaga lume.

57. „Și în sinagogă se găsea un om posedat de duh necurat”²⁴; și, mai jos, „ieșind din sinagogă, a intrat în casa lui Simon”²⁵ și a lui Andrei. Or, soacra lui Simon era cuprinsă de friguri puternice.

Vedeți îngăduința Mântuitorului. Nu a fost cuprins de indignare, nici jignit de fărădelege, nici afectat de nedreptate, într-atât încât să părăsească Galileea; din contra, uitând greșelile, neîngrijindu-se decât de îndurare, când învățând, când eliberând, când vindecând, caută să înduioșeze inima acestui popor necredincios. Este bine că Sfântul Luca a menționat mai întâi pe omul eliberat de duhul necu-rat, apoi a povestit vindecarea unei femei; căci Domnul a venit să

²³ Cf. Lc. 8, 37.

²⁴ Lc. 4, 33.

²⁵ Lc. 4, 38.

vindece ambele genuri; a trebuit să vindece mai întâi pe cel care a fost creat primul, nelăsând deoparte pe cea care păcătuisese mai mult prin nestatornicia sufletului decât prin răutate.

58. Într-o sâmbătă Își începe Domnul vindecările, pentru a arăta că noua creație începe din punctul în care se oprise cea veche, pentru a arăta chiar de la început că Fiul lui Dumnezeu nu este supus Legii, ci superior ei, că nu o desființează, ci o împlinește. Nu prin Lege, ci prin Cuvânt a fost făcută lumea, precum citim: „Cu Cuvântul Domnului cerurile s-au întărit”²⁶. Legea nu este desființată, ci împlinită, ca să reînnoiască omul decăzut altădată. Astfel, apostolul spune: „V-ați dezbrăcat de omul cel vechi și v-ați îmbrăcat cu cel nou, care se înnoiește, spre deplină cunoștință, după chipul”²⁷ lui Hristos. Și cu dreptate a început sâmbăta, pentru a arăta că El este Creatorul, aducând lucrurile în rostul lor, continuând opera pe care Însuși o începuse altădată.

59. Apoi a început de la mic la mare. A elibera un demon, poate și om în cuvântul lui Dumnezeu; a porunci morților să învieze numai Dumnezeu singur poate.

60. Iar dacă nimeni nu poate a se mișca decât în numele lui Iisus Nazarineanul, cartea aceasta ne spune cum diavolul îi pronunță primul numele. Că deși de el Hristos este numit, de sus îngerul către Fecioara i L-a dat, iar imprudenta lui de a fi printre oameni primul care spune ceva nou nu poate să inspire decât teroare prin puterea Sa. Cum și în Geneza primul vorbește despre Dumnezeu omului, cum citiți: „Și a zis femeii: De ce Dumnezeu v-a zis să nu mâncați din toți copacii?”²⁸.

61. Ambii au fost amăgiți de diavol, dar [au fost făcuți] sănătoși de Hristos. Perseverând și aprofundând tainic lecturile evanghelice, în cele două vindecări recunoașteți taina mântuirii tuturor. „Precum toți mor în Adam, la fel toți înviază în Hristos”²⁹. Cine este acela, dacă nu sinagoga pe care duhurile demonice au invadat-o [în] poporul iudeilor, care precum un șarpe învinge și strânge diabolic deopotrivă puritatea trupului cu necurăția interioară a sufletului? Și

²⁶ Ps. 32, 6.

²⁷ Col. 3, 9.

²⁸ Fac. 3, 1.

²⁹ I Cor. 15, 22.

bine se spune că în sinagogă era un om posedat de duh rău, deoarece acesta pierduse Duhul Sfânt. Diavolul a intrat din locul de unde a fost alungat Hristos. Ni se arată, deopotrivă, că natura diavolului nu este rea, că lucrările sale nu sunt nedrepte. Totuși, prin superioare lucrări ale credinței este mărturisită natura sa. Iar ceea ce arată malițiozitatea și depravarea iudeilor, care au răspândit în acest popor orb o asemenea infirmitate a duhului, este că el reneagă ceea ce demonii recunosc. O, ucenici și moștenitori cu mult mai răi decât învățătorul vostru! Acesta ispitește pe Domnul prin cuvânt, iar ei prin fapte; aceștia Îl vor adora ca să-L prindă.

62. Dacă mai mult vom cugeta la aceasta, sufletului să-i dăm înțelegere și trupului sănătate, ca mai sus sufletul să lucreze decât [lucrează] șarpele, când înăuntru se așază. Sufletul mut va da atunci viață trupului, chiar dacă diavolul ispitește mai întâi. Atunci când sufletul mut face viu și conduce trupul, în ce mod ar putea fi prins în legături, când o putere în sine este mai mare? La fel, Eva nu a suferit foame decât când a fost ispitită cu dibăcie de șarpe și de aceea a trebuit ca vindecarea mântuirii să lucreze mai întâi împotriva autorului păcatului.

63. Ascuns în chipul acelei femei vedem pe soacra lui Petru și Andrei³⁰, care, precum trupul nostru, suferă de febra diversă a păcatelor și arde de diverse greșeli. Febra de a iubi nu este mai ușoară, așa zice, decât cea a căldurii. Această febră arde sufletul, cealaltă [arde] trupul. Căci febra noastră este scăparea, pe când greșelile sunt arzătoare, după cum zice apostolul: „Iar cei ce nu pot, mai bine să se căsătorească decât să ardă”³¹. Febra noastră este de lux, este mândrie, ale cărei dorințe vicioase corpul le ține, arzând oasele, afectând duhul, sufletul și sensul [vieții]. Sufletul este primul atins de încercările diavolului, printr-un câmp roditor, o haină, o podoabă, adică toate sunt ispitirea șarpelui. Dorința de măriri, pofta puterii, dulceața meselor, frumusețea unei curtezane sunt curse puse de diavol, propuneri seducătoare ale duhurilor perverse, care prin seducerea trupului moleșit, cu o lejeritate feminină, grăbește și degradează sufletul prin intermediul ochilor trupești. Dar de acestea de care trupul este

³⁰ Greșeală de interpretare, care se va regăsi și mai departe în cartea a IV-a. Știm din Sfânta Evanghelie după Ioan că cei doi apostoli erau frați (In 1, 40), iar nu cumnați, după cum sugerează Sfântul Ambrozie.

³¹ I Cor. 7, 9.

încercat se aprinde sufletul, scăzând apărarea, duhul împărtaşindu-se cu dragostea se moleșește, după cum zice: „Și vor fi amândoi un trup”³² și iată [cum] moartea slăbește prin efectul ispitirii de la diavol.

64. Chiar mai vehementă este febra sufletului, decât cea a trupului, și iată că prin suflet vin plăcerile care distrug sănătatea trupului, fără a evita pericolul. Nu este greșit a repeta în ce mod Teotimus, care suferea de o grea boală a ochilor, iubindu-și femeia, medicul i-a interzis să-și iubească [trupește] soția; însă în nerăbdarea dorinței, accentuată de ardoarea pasiunii, nu se putea stăpâni. Știind cu siguranță că poate să-și piardă vederea, înainte de a se apropia de soție, în focul arzător al dorinței, pregătit să înceapă, a zis: „Pleacă, lumină prietenă”. Astfel, febra pasiunii se aprinde mai repede și arde.

65. Dar cel ce cu furie se alimentează, conștiința în interior îi apare ca în vis și fapta o repetă, fără a-i produce pocăință și prudență. Atunci Dumnezeu îl înspăimântă, păcătosul dorind să se pocăiască, dar nu mai poate; de aceea se leagă de trup, acuză pe diavol, pe trup ca fiind locaș izvorâtor de vicii, iar pe acela [pe diavol] ca autor al greșelii. Diformitatea se exprimă; goliciunea chiar și lui Dumnezeu este ascunsă, precum ascunde smochinul fructele în[tre] frunze, așa este veșmântul trupului atins de secretele patimii înaintea acestei lumi. Și fiecare, cu sufletul conștient de greșeala sa, tremură înaintea judecării lui Dumnezeu și zice: „Dacă munții ar putea cădea peste mine, în ce crăpături ale stâncii m-aș putea ascunde când va veni arzând [Domnul] pământul?”³³. Atunci trupul va produce sufletului încercări și spini, adică ascuțite griji și preocupări cu care sufletul să fie învăluit prin robia cărnii. Sufletul, într-adevăr, precum de cuie împuns de voluptatea trupului, odată dăruiț încercărilor pământeste unde a căzut, îi este [trupului] supus, fără a răspunde îndemnului divin de a-și relua zborul. De fapte în sine învins și plăcerilor lumești datat, [sufletul] în întuneric este ținut.

66. Așa a fost Adam, așa a fost Eva, pe care Domnul a venit să-i elibereze, pe cel care după chipul lui Dumnezeu a fost făcut, iar cealaltă, prin tăria suflească a primit bărbat, deși a fost supusă cu putere, au avut un singur duh și o singură voință plăcută lui Dumnezeu, încât așezați în rai, din viața cerească a lui Dumnezeu s-au hrănit. Dar odată ce trupul a început să dea diverse sfaturi și să nu-și vadă

³² Fac. 2, 24.

³³ Cf. Os. 10, 8; Lc. 23, 30.

propria lege, ei au fost aruncați din rai, meritând să cadă în fundul prăpastiei păcatului, din acest loc. Și așa, nimeni nu a putut să fie în mulțumire, că Adam și Eva ca tipuri ale sufletului și trupului, tip [prefigurare] a Bisericii și [a lui] Hristos s-au aflat. Acum cele două una sunt în trup, după cum zice apostolul: „Taina aceasta mare este, iar eu zic în Hristos și în Biserică”³⁴. În această lucrare măreață a lui Dumnezeu, multe pot sufletele noastre, fiind în taină.

67. Dar s-a adăugat, a fost capturat și împreună cu trupul în febrilă compasiune carnală a suferit. Căutat este doctorul! Cine însă va putea să vindece plăgile sufletului rănit? Ce om va putea să salveze pe alții, de vreme ce nu poate să se vindece pe sine? Cine ar putea da viață altora, când însuși nu poate scăpa de moarte?³⁵ Toți au murit în Adam, că „printr-un om a intrat păcatul în lume și prin păcat moartea care a trecut la toți oamenii, de vreme ce toți au păcătuit”³⁶. Deci greșeala aceluia reprezintă moartea tuturor. Iar dacă a trimis pe sfinți, pe profeți pentru a vesti cuvintele divine, totuși [ei] n-au putut înainta. Atunci să căutăm un medic printre îngeri și arhangheli. Dar în ce mod m-ar putea ajuta să nu [mai] păcătuiesc, de vreme ce [în] ei, arhanghelii se păzesc să nu poată păcătui? Cum ar putea un înger să mă readucă în rai, când chiar Satan și îngerii lui nu au putut păstra locul pe care l-au primit [la creație]?

68. „Și urcând într-o corabie, care era a lui Simon, l-a rugat s-o îndepărteze de la țărâm”³⁷. Iată că Domnul multora a dat vindecări de tot felul, nici timp și nici loc oprindu-i, mulțimea dorind a se vindeca. Și iată a urcat în corabia lui Petru. Acesta este [corabia] despre care, după Matei, vedem că era agitată [de valuri], iar după Luca plină de pești, recunoscând începuturile agitate ale Bisericii și mai apoi cât a fost de prolifică, căci peștii sunt cei care se mișcă în viață. Acolo, Hristos doarme între ucenici, aici este conducător; dorm cei ce sunt tremurători, pe când pentru cei trei [El] este veghetor. În ce mod doarme Hristos, auzim ce se zice în profeți: „Eu dorm, dar inima mea veghează”³⁸.

³⁴ Efes. 5, 32.

³⁵ Cf. Ps. 48, 8-9.

³⁶ Rom. 5, 12.

³⁷ Lc. 5, 3.

³⁸ Cânt. 5, 2.